

Solunum Sistemi Hastalıklarında Kullanılan Doğal Ürünler

- **Prof. Dr. Gülçin SALTAN İŞCAN**

Virüslerin neden olduğu

- Soğuk algınlığı ve grip'te antibiyotik kullanımı akılcı değildir.

**Viral enfeksiyonun
bakteriyel enfeksiyona
dönüşme olasılığına
dayanarak işi riske atmayan
hekimler de mevcuttur.**

Grip ve soğukalgınlığı belirtileri;

- Burun akıntısı ve burun tıkanıklığı
  - Kırgınlık, yorgunluk
  - Baş, boğaz, kas ağrısı
  - Öksürük, ateş, titreme
- Tedavi: antihistaminik, ağrı kesici, ateş düşürücü, antibiyotikler (?)

Bilinçsiz antibiyotik kullanımı yerine;

- Tıbbi (Bitkisel) çaylar
- Uçucu yağlar
- Fitofarmasötikler (mikroplara karşı,, ağrı kesici, bronş açıcı, öksürük kesici, iltihap giderici vb.)
- Tedaviyi destekleyiciler

Tıbbi aylar

- Hatmi, ebegümece, ihlamur, mürver, rezene, meyan, uha çiçeđi, ökaliptus, adaçayı, papatya, nane

1) Uçucu yağlar

- **Burun damlaları, inhalasyon ürünleri, buğular, pastiller, gargaralar, antitussifler, şurup, tablet ve kapsüllerin bileşiminde yer alır.**
- **Antimikrobiyal**
- **Antispazmodik**
- **Antioksidan**
- **Antiseptik**

Antimikrobiyal etki:

- **Bakterilere karşı**
- **Mantarlara karşı**
- **Virüslere karşı etki**

- **Tüm uçucu yağlar güçlü antimikrobiyal etki gösterir.**

Antispazmodik etki

- **Bütün uçucu yağlar spazm çözücü etki gösterip, majör bileşiklere göre etki belirli bölgelere yoğunlaşmaktadır.**
- **Timol içeren uçucu yağların antispazmodik etkisini bronşlarda göstermeleri gibi.**

Antioksidan etki

- **Tüm uçucu yağlar antioksidan etkilidir.**
- **Serbest radikalleri süpürürler.**
- **Baharat tüketilmesi bu nedenle önemlidir.**

Özel etkiler

- **Mentol: solunum yolları antiseptiği, midevi, lokal anestezi, baş ağrısında etkili**
- **Ökalyptol: solunum yolları antiseptiđi**
- **Sitral: SSS sedatifi, antiviral (uçuk için *Melissa officinalis* pomatları)**

Solunum sistemi hastalıklarında kullanılan uçucu yağlar

- *Pimpinella anisum*, anason (anetol), *Foeniculum vulgare*, rezene (anetol, fenkon), *Eucalyptus globulus*, ökaliptus (ökaliptol), *Matricaria chamomillae*, papatya (kamazulen), *Mentha piperita*, nane (mentol), *Myrtus communis*, mersin (ökaliptol), *Salvia triloba*, adaçayı (ökaliptol), *Pinus brutia*, kızıl çam (terpineol, pinen), *Picea*, ladin (terpineol)

Kekik

- *Thymus vulgaris*
- *Origanum onites*
- *Satureja spicigera*
- *Thymbra spicata*

2) Öksürük kesici bitkiler

- **Hedera helix, Glycyrrhiza glabra, Primula officinalis, Verbascum densiflorum**
- **Bu bitkilerde bulunan, flavonoit, iridoit kumarin türevi bileşikler de sinerjik etkilidir.**

3) Müsilaj içeren öksürük kesiciler

- **Malva silvestris, Althea officinalis, Sambucus nigra, Linum usitatissimum, Tilia cordata, Lichen islandicus, Tussilago farfara**

Fitoterapötikler (Bitkisel İlaçlar)

- *Hedera helix*, duvar sarmaşığı
- *Glycyrrhiza glabra*, meyan
- *Tussilago farfarae*, öksürük otu
- *Salvia triloba*, adaçayı
- *Thymus spec.*, kekik

Destekleyici etkililer

- *Echinaceae purpurea*, ekinazyza
- *Astragalus membranaceus*, Huang QI
- *Acerola* (*Malpighia punicifolia*)
Acerola
- *Pelargonium sidoides*, sardunya, ıtır

HEDERA HELIX, IVY

Prof. Dr. Gülçin SALTAN-İŞCAN,
2018

Kullanılan kısmı: YAPRAKLAR(Hedera Helicis folium)

- **Araliaceae**
- **Almanya'da soğuk algınlığına karşı üretilen birçok farmasötüğün bileşiminde yer alır.**
- **Karadeniz ormanlarında doğal olarak yetişir.**
- **Bahçelerde de süs bitkisi olarak yetiştirilir.**

Etkili Bileşikler

- saponozitler (hederakozitler) %4-5
- Ekspektoran ve hafif spazmolitik
- Flavonoidler (rutozit, kemferol-3-glikozit)
- Fenolik asitler (kafeik asit, klorojenik asit)

Kullanılış

Ekspektoran etkisi nedeniyle öksürük ve benzeri bronřiyal hastalıklarda.

Antiödem etkiden dolayı selülit preparatlarında.

Fitokozmetiklerde.

Dozaj

- Etanollü ekstre:
  - 0-1 yaş 20-50 mg
  - 1-4 yaş 50-150 mg
  - 4-12 yaş 150-210 mg
- Etanolsüz ektre
  - 0-1 yaş 50-200 mg
  - 1-4 yaş 150-300 mg
  - 4-12 yaş 200-630 mg

Yan etki, etkileşim, toksisite

- Olumsuz kayıt bulunmamaktadır.

Glycyrrhiza glabra (Meyan)

Licorice

- İhraç ürünü
- Kullanılan kısım: kök ve rizomlar
  - Öksürük, ses kısıklığı
- Tüm dünyada kültürü yapılıyor.

Etkili bileşikler

- **saponozitler (%2-15) Glycyrrhizin (sakarozdan 50-100 kez tatlı)**
- **Steroller**
- **Flavonoitler**

Etki ve kullanılış

- Ekspektoran etki: saponozitler (glisirizin)
- Antiülser etki: Antiflojistik etki: mide mukozasının viskozitesini arttırır.
- Antiviral etki.

Dozaj

- **Günlük 5-10 g kuru drog (200-800 mg glisirizine eşdeğer)**
- **Ekstre 3 mg/kg/gün**
- **meyan balı (Succus Liquiritae)**
- **0.5-1 g dozda üst solunum yolları hastalıklarında**
- **1.5-3 g mide ve duodenum ülserinde**

Yan etki ve etkileşim

- **yüksek dozlarda Na-K dengesini bozar.**
- **K iyonlarının eliminasyonu hızlanır.**
- **Na kons. ve su miktarı artar.**
- **Tansiyon yükselir. Ödem artar.**
- **K kaybından dolayı Kalp ilaçlarına hassasiyet görülür.**
- **6 haftadan fazla kullanılmamalıdır.**

Kullanımı sırasında K bakınımdan zengin diyet uygulanmalıdır.

- Muz, kuru kayısı, patates
- Böbrek, Karaciğer hastalarında, yüksek tansiyonu olanlarda, kortikoid kullananlarda, k eksikliği bulunanlarda ve hamilelerde kullanılmamalıdır.

Sambucus nigra, Mürver, Elder flower

- **AB ülkelerinde özellikle influenza enfeksiyonlarının başlangıcında , tıbbi çay, draje ve damla halinde yer almaktadır.**
- **Kullanılan kısmı: çiçekler**

Etkili bileşikler

- Uçucu yağ
- Rutozit
- Flavonoitler
- Klorojenik asit, kafeik asit, p-kumarinik asit
- Müsilaj
- Tanen

Etki ve kullanılış

- İNFLUENZA nedenli hastalıklarda terletici ve diüretik
- Helicobacter pylori'ye etkili
- Antikanser

- Doz: Günlük 10-15 g kuru drog veya ekstre
- Aşırı dozda kusturucu

Tussilago farfara, Öksürük otu, Coltsfoot

- AB ülkelerinde öksürük preparatlarının bileşiminde.
- Farfarae Folium

Etkili bileşikler

- Müsilaj
- İnülin
- Tanen
- Flavonoidler
- Pirolizidin alkaloidleri (yerine ve toplama zamanına göre)

Etki ve kullanılış

- Antitussif
- Antiflojistik
- Soğuk algınlığı ve grip
- Öksürükte Günlük 4-6 g drog veya buna karşı gelen ekstre
- Müsilaj drogları veya saponin içeren droglarla kombine halde kullanılır.

Toksisite

- **Pirolizidin alkaloidleri nedeniyle hepatotoksik ve karsinojen**
- **Yılda 4-6 haftadan uzun kullanılmamalıdır.**
- **Hamilelik ve laktasyonda kullanılmaz.**
- **Aktarlarda satılanlar kontrolsüz.**

Salvia triloba, adaçayı, sage

- Türkiye'de doğal olarak yetişir (86 tür).
- 40 kadarı endemik.

Etkili bileşikler

- Uçucu yağ
- Flavonoidler
- Terpenik bileşikler
- Ağız ve boğaz yaralarında, gece terlemelerinde, soğuk algınlığında.
- 4-6 g/gün kuru drog veya ekstre.
- Timol veya karvakrol taşıyan uçucu yağ drogları ile kombine edilir.

Toksisite

- **Tuyon toksisitesi nedeniyle tuyon oranı %5 in altında olan bitkiler kullanılmalıdır.**

Tymus spec. Kekik, Tyme

- **Thymus vulgaris, offisinal tür.**
- **Ülkemizde kekik olarak bilinen türler: Origanum, Satureja, Thymbra, Corydothymus**
- **Tıbbi amaçla kullanılacak olan kekiğin %1-2 oranında uçucu yağ içermesi, en az %20 total fenolik bileşik (timol, karvakrol) içermesi istenir.**
- **Ülkemizdeki kekikle %2-7 uçucu yağ, %85 karvakrol**

Kimyasal bileşikler

- Uçucu yağ
- Flavonoidler
- Terpenik bileşikler
- Timol, sekretolitik (bromheksin kadar güçlü)
- Bronkospazmolitik
- Rinovirüslerin neden olduğu enfeksiyonların bakteriyel enfeksiyonlara dönüşmesini önler.

**Dozaj: 10g /gün
ya da ekstre**

Immunustimulanlar

- **Echinaceae purpurea**
- **Astragalus membranaceus**
- **Acerola**

Echinaceae, Cowslip

- Kızılderililer, bitkinin toprak üstü kısımlarını taşla ezerek elde ettikleri usareyi iyileşmeyen yaralara sürdükleri, ateşli hastaların ağzına damlattıkları kayıtlıdır.

Etkili bileşikler

- Poliholozitler (arabinogalaktanlar)
- Glikoproteinler
- Alkilimidler
- Flavonoidler
- Kafeik asit türevleri (Ekinakozit)
- Poliasetlen türevleri
- Uçucu yağ
- Tanen
- Yağ asitleri

Etki

- İmmunostimulan
- Antimikrobiyal
- Antienflamatuar
- Sikatrizan
- Antioksidan

Kullanım

- Tekrarlayan enfeksiyonlarda
- Akut ve kronik solunum yolu enfeksiyonlarında
- Herpes simplex
- Sitostatik tedavide
- Bakteriyel deri enfeksiyonlarında
- Proflaktik olarak

- Doz: 1-2 g drog
- 6-9 ml usare

Toksisite

- Parenteral uygulamada doza bağlı ateş, titreme, bulantı, kusma
- Tüberküloz, diyabet, MS
- hastalarında ve hamilelikte kontrendike.
- İmmunosüpressanlar ve kortikosteroidlerle kullanılmaz.

Astragalus membranaceus, Huang Qi

- **Moğolistan ve Çin kaynaklı**
- **Astragalozit**
- **Triterpenik saponozit**
- **Polisakkarit (immunostimulan)**
- **İzoflavon (formononetin)**
- **Solunum yolları hastalıklarında destekleyici ve immunomodülatör.**

Etki

- İmmunostimulan
- Antimikrobiyal
- Antienflamatuar
- Sikatrizan
- Antioksidan

Etki

- İmmunostimulan
- Antimikrobiyal
- Antienflamatuar
- Sikatrizan
- Antioksidan

Etki

- İmmunostimulan
- Antimikrobiyal
- Antienflamatuar
- Sikatrizan
- Antioksidan

Kullanılış

- Grip ve üst solunum yolları enfeksiyonları
- İmmün sistem destekleyicisi
- Kansızlığı giderici
- Arkopharma ..çigneme tableti

Pelargonium sidoides, sardunya, ıtır

- **Umckaloabo (Almanya)**
- **Güney Afrika bitkisi Etanollü ekstre Avrupa'da akut bronşit, tonsilit, farenjit, ve sinüzit gibi üst solunum yolu enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılmakta.**

Etkili Bileşikler

- Kumarinler
- Flavonoidler
- Proantosiyanioller

- İmmunomodulator
- Antibakteriyel

- Akut maksiller sinüzit

- Ciddi toksisite vakası yok.

Prof. Dr. Gülgün SALTAN İSÇAN,
2018

Doz

- 0-6 yaş günde 3 kez 5-10 damla
- 6-12 yaş 10-20 damla
- 12-yetişkinler 20-30 damla

Toksisite

- **Yüksek dozda gastrointestinal şikayet**